

Vytauto Ddidžiojo universiteto raidos koncepcija Išguldyta per dr. Vyta Jankauską

Universiteto vizija:

Universitetas, tai institucija, kurioje tarpsta idėjos, todėl ir pati universiteto koncepcija turi būti pirmiausia apie idėjas. Universitetas turi tapti vieta, kur jos brandinamos ir dovanojamos Kaunui, Lietuvai ir Pasauliui (universitetas turi atsiverti visiems, tapti tarptautinišku, tačiau neapleisti pirminės idėjos, kodėl jis atsirado). Jis turi tapti diskusijų platforma, kur girdimas kiekvienas balsas, kur visos nuomonės svarbios ir dėl jų turi būti diskutuojama, sveikinant idėjų formulavimą ir konstruktyviai diskutuojant. Dėl šios priežasties, turi puikiai funkcionuoti VDU statutas, turi veikti demokratijos principai, turi būti užtikrinamos visos akademinės laisvės. Rektoriaus funkcija – užtikrinti, kad visa tai darniai funkcionuotų.

Esamos padėties konstatavimas:

Sekant universiteto atstovų pasisakymus ir retoriką, lengva padaryti išvadą, universiteto, kaip *artes liberales* idėjas vystančios institucijos laikas pasibaigė. Jis nebesivysto. Kuomet iškyla klausimas, kas yra *artes liberales* principai, duoti aiškaus atsakymo nepavyksta, nežinoma istorija ir negalima įvardinti, kokie viso to elementai dabar funkcionuoja universitetui. Galima konstatuoti – nėra kūrybingos prieigos prie Universiteto tapatybę apibrėžiančių elementų. Kuomet universiteto atstovai kalba apie *artes liberales* naudojami argumentai apie pirmuosius universiteto metus (t.y. naudojamas istorinis, praeitimi paremtas argumentas). Kalbant apie šią dieną, pasakoma - studentų galimybė sudaryti sau tvarkaraštį. Truputį daugiau laisvės. Dar prisimenama Academia cum laude. Tačiau galimybė pasirinkti tam tikrus studijų modulius egzistuoja ir kitose studijų institucijose, o Academia cum laude yra pernelyg siauras ir neišdirbtas projektas, galintis patenkinti nedidelį studentų ratą, bet nėra tapęs principine visų studijų šerdimi. Greta to egzistuoja visa eilė įtampų tarp darbuotojų ir administracijos, kuomet pernelyg mažas jų skaičius turi vietą metų kadencijai, o krūviai yra tokie dideli, kad pilnu etatu pedagoginį darbą dirbantys mokslininkai, kol ateinama iki magistratūros studijų, sukelia atmetimo reakciją ir studentai nebenori tęsti studijų universitete. Ieškant universiteto išskirtinumo reikia kūrybinės prieigos prie *artes liberales* principų, reikia konkrečiai apibrėžti krūvio sudarymo principus (tam, jog akademinis personalas galėtų ne tik galvoti, kaip išgyventi, bet taip pat užsiimti ir mąstymu), reikia išnaudoti universiteto stiprybes. Dėl to siūlau pradžiai išdiskutuoti, o vėliau ir įgyvendinti (netikiu, jog diskusijų metu ji nepasikeistų) šiuos kelis universiteto raidos punktus. Krizė apėmė universitetą nuo tapatybės iki raiškos modelių.

1. Kūrybingai pažvelgti į *artes liberales* principus. Jie yra svarbūs ir turi dominuoti. Tai įvardinčiau *atviros prieigos artes liberales*. Atsigręžiama į tradiciją ir artes liberales ištakas, tai visada buvo darbas su knyga. Dabartinė universiteto studijų apimtis leistų sudaryti 100-200 knygų sąrašą, kuris pakeistų A ir B grupių dalykus. Sukuriama sistema kur dėstytojai gali siūlyti klasikinius Vakarų (ir ne tik) civilizaciją formavusius tekstus ir su jais dirbti visą semestrą. Tačiau tai nėra vieno dėstytojo ir studentų darbas, tam kad tekstas būtų įvestas į bendrauniversitetinę programą, turi būti suformuotas slenkstis iš 3-5 mokslininkų (iš skirtingų mokslo sričių), kurie dirbant su konkrečiu tekstu galėtų pasiūlyti tam tikrus paskaitų blokus. Turi būti sukurta sistema, kurioje būtų galima registruoti šiuos kūrinius, kaip būsimuosius dėstymo dalykus, o visas akademinis personalas gali joje siūlyti savo potemes. Peržengus slenkstinį barjerą, dalykas paleidžiamas į gyvenimą. Kaip tai gali atrodyti praktikoje?

Pvz.: Imam M.Bulgakovo "Meistrą ir Margaritą":

Literatūrologas įkelia į sistemą naują kursą - M. Bulgakovas "Meistras ir Margarita"

Istorikas šalia literatūrologinių elementų gali pasiūlyti nagrinėti tokias problemas: parašymo laikotarpis ir jo kontekstas, Gerbertas Aurelietis- kas jis?

Teologas - Ješua ir Biblijinis pasakojimas: skirtumai ir paralelės

Filosofas - Dievo buvimo įrodymai pagal Tomą Akvinietį, I. Kantą ir M.Bulgakovą

Semiotikas gali pasiūlyti analizuoti veikėjų portretus pagal A.J.Greimo modelį

Antropologas pažvelgti į Bulgakovo demonologiją ir jos modelius pasauliniame kontekste

Astrofizikas gali apžvelgti astronominius reiškinius kurinyje

Komunikacijos mokslų atstovams galima panagrinėti cenzūros raišką publikuojant romaną

Menotyrininkas gali peržvelgti bandymus kinematografijos būdu perduoti romano idėją

Ir tai ne pabaiga.

Kitaip tariant, toks prieigos modelis siūlytų studentams:

a. - susipažinti su pasauline klasika; b. pratintų prie minties, kad problemos, kaip ir knyga, turi daugybę sprendimo būdų ir žiūros taškų. Tai, kas bus reikalinga ateities pasaulyje – kritinio mąstymo ir klasikinių vertybių išmanymo lydinys.

Reikia pripažinti, jog tokia prieiga prie bendrauniversitetinių studijų leistų matyti jau pačioje pradžioje visą būrį VDU profesūros.

Dar vienas svarbus momentas, kurį norėčiau akcentuoti - jeigu iš pirmo žvilgsnio mes turim terpę labai palankią humanitarams, tai taip nėra. Galima prisiminti tokius klasikus kaip Darvinas, Niutonas, Dekartas, Spinoza, Pitagoras, Froidas, Durkheimas ir būtų dar ilgas sąrašas veikalu, kurie pakeitė pasaulį, formavo jo gaires ir t.t. Tų veikalu, kurių pagrindu galima kalbėti apie esamas pasaulio ar mokslo problemas, apie ateities perspektyvas ir projekcijas. Tai padarytų universitetą išskirtiniu ne tik Lietuvos, bet ir pasaulio kontekste.

2. *Academica cum laude* yra pigus *artes liberales* studijų pakaitalas. Jeigu tai *artes liberales* kvintesencija, kodėl juo gali pasinaudoti tik nedidelė grupė studentų? Tai niekur neveda, ir ši akademija, tai tik dūmų užsklanda, kuri nėra masinis reiškinys universitete. Priešingai, reikia grįžti prie klasikinio seminaro formos. Universitetas turi nustoti taupyti studijų sąskaitą, reikia leisti formuoti nedidelias grupes studentų, kurie dirbtų su mokslininku/dėstytoju. Tai sudarytų sąlygas giliau specializuotis. Seminare turėtų nustoti funkcionuoti barjerai, tarp skirtingų studijų pakopų (kitai tariant - seminaro metu patirtys būtų perduodamos ne tiek tarp skirtingų studijų krypčių, kiek tarp skirtingų pakopų studentų). Toks modelis yra žymiai patrauklesnis, negu pakankamai uždaras *Academia cum laude* institutas. Artimas individualiam darbui, atviras skirtingų lygių studentų komunikavimui modelis atsako į klausimą, kam šiais laikais reikalingas universitetas, kai internetinės platformos siūlo begales greitų kursų. Tai betarpiškas darbas su studentais, kuris turi tapti universitetinio išsilavinimo norma. Toks darbas seminare turi tapti studijų pagrindu, kuris leistų intensyviai bendradarbiauti dėstytojams ir studentams rengiant kursinius ar tiriamuosius darbus, diplominius, magistrinius ar disertacijas. Nuolatinis kontaktas ir specializuotų problemų svarstymas turi tapti natūralia universitetinio išsilavinimo rutinos dalimi, tokių būdu šalia plataus universitetinio išsilavinimo turi atsirasti gilios žinios ir būtini įgūdžiai.

3. Skaidrūs dėstytojų krūviai: jau daugiau negu dešimtę universiteto dėstytojų rutina grindžiama krizės laikotarpio krūviais. Siekiant turėti pilną dėstytojų krūvį (1 etatas), dėstytojas (ypač pradedantis), turi dėstyti 8-10 dalykų per metus. Tokia situacija nenormali, neretu atveju amorali tiek personalo, tiek studentų atžvilgiu. Turi būti aiškiai suformuoti dėstytojų krūvio formavimo pagrindai. Kadangi dėstytojas yra mokslininkas, kuris vykdo pedagoginę veiklą, turi būti labai aiškiai suformuluoti ir krūvio paskirstymo principai.

Dėstytojai per metus dirba apie 1500 val., kadangi pirmiausia jie yra mokslininkai, bent pusė etato dalies turi būti palikta atlikti mokslinei veiklai. Likusi dalis gali būti skiriama pedagoginei veiklai (apie 750 val.). Tačiau siekiant atlikti kokybiškai pedagogo funkcijas auditorijoje, negalima viduje ieškoti kažkokių perskyrų tarp kontaktinių ir nekontaktinių valandų. Dėstytojų ir studentų darbas auditorijoje ir už jos ribų turi būti apskaičiuojamas vienodai, remiantis ta pačia ECTS kreditų sistema. Jeigu deklaruojama, jog ECTS kreditą sudaro 25-30 valandų, tai turi būti aiškiai reglamentuota ne tik

studentų pasirengimo procese, bet taip pat ir dėstytojų darbo apskaitoje, kadangi pasiruošimas paskaitoms, medžiagos rengimas ir kita dėstytojų funkcijom atlikti skirta veikla suvalgo laiką, kuris kastruotų būdu netiesiogiai patenka į darbo apskaitą, tačiau dėstytojui (jeigu jis kvalifikuotai atlieka savo darbą rengdamasis paskaitoms) laikas apskaičiuojamas pagal neaiškias formules. Apibendrinimui: galima nesunkiai apskaičiuoti, kad maksimalus dėstytojų darbo krūvis šios formulės ribose turėtų būti 25-30 ECTS kreditų.

4. Mokymosi visą gyvenimą ir tarpdiscipliniškumo principų sujungimas: dėstytojas ar mokslo darbuotojas per kadenciją (ar atestacinį laikotarpį) privalo baigti kurios nors mokslo šakos magistrantūros studijas. Tokiu būdu būtų tobulinami įgūdžiai ir gebėjimai, būtų formuojami glaudesni ryšiai tarp studentų ir dėstytojų (dėstytojas – vienas iš jų). Žinoma, reiktų ieškoti būdų, kaip formalizuoti ir biurokратиškai aprašyti iššestines magistrantūros studijas, tačiau tai yra darbas, kurį ir turi atlikti universiteto vadovybė.

5. Naratyvų laboratorija. Idėja paprasta ir nesudėtinga: universiteto marketingo programa nėra skaidri, niekur nėra pateikiama, kas, kiek ir kaip išleidžiama. Bandoma konstruoti nelabai aiškų universitetų vaizdinį visuomenėje, neretai paremtą reminiscencijomis. Tačiau pažvelgus į universiteto struktūrą – yra didelis skaičius rašančių, komentuojančių ir kalbannčių žmonių, kurie dirba su idėjomis ar nežinomais reiškiniiais. Atsisakant marketingo skyriaus, reiktų kurti naratyvų laboratoriją, kur susitiktų humanitarinių ir socialinių mokslų tyrėjų interesai, kur populiariai parengtų tekstų ir pasakojimų pagalba visuomenei būtų aiškinama, kaip ir kokios mokslinės problemos sprendžiamos, komentuojami einamojo momento Pasaulio ir Lietuvos įvykiai (politika, visuomenė, kultūra). Paprasčiausia tai būtų galima padaryti naujienų portalo pagalba, kur universitetas taip pat taptų matomas, kuris dalinasi su visuomene savo ekspertų įžvalgomis ir pastabėjimais, kur būtų galima sukurti terpę diskusijoms. Tai galėtų sukurti mokslo populiarinimo, kritikos ir studijų erdvės sintezę, kur žurnalistikos, politologijos, sociologijos ir t.t. studentai gilintų savo įgūdžius, dirbant su profesūra. Universitetas ne tik taptų labia aiškiai matomas (sutikime, dabartinis universiteto tinklapis ar socialinių tinklų paskyros atrodo pakankamai varganai), universitetas eitų į viešumą, jis taptų idėjų kalve ir visuomenės nuomonės formuotoju. Tokių būdu jis taptų geriau atpažįstamas, dėstytojai ir mokslo darbuotojai galėtų visuomenei paprastai pristatyti savo idėjas. Universiteto įtaka visuomenei dar labiau išaugtų. Tai būtų erdvė, kurioje dalinamasi ekspertinėmis įžvalgomis. Universitetas įgautų apibrėžtą ir užpildytą konkrečiu turiniu prekės ženklą. Universitetas pagamina gausybę turinio, kuris pasimeta, nes nėra įpročio eiti į konkrečią vietą, kur pastoviai būna kažkas naujo (seminarai, konferencijos, diskusijos, atviros paskaitos ir t.t.).

Apibendinant,

Tai kelios idėjos, kurias dar būtų galima pildyti, tačiau pradiniam etape, manau, kad jų turėtų užtekti. Jeigu universitete pradės funkcionuoti tai, kas aprašyta aukščiau, tokiu būdu bus išspręstos tapatybės problemos.

Studentų, neakademinio personalo situacija, struktūros modelio paieškos, universiteto demokratizacija? Visa tai laukia diskusijų, universitetas turi būti atviras svarstymams, tačiau pirmiausia turi būti išspręstos tapatybės problemos. Turi atsirasti laiko mąstyti. Turi atsiverti durys ir visi, kas generuoja vienokias ar kitokias idėjas, turi būti išklausyti. Atsimenant puikią iniciatyvą „Aš, alus ir dėstytojas“? Kodėl negali būti naujos – „Aš, alus ir rektorius“? Rektorius privalo peržengti administracines ribas ir reguliariai susitikinėti ir diskutuoti su bendruomene, jausti jos pulsą ir klausytis, kokias idėjas ji gali atnešti. Jeigu būtų išklausyti visi, kas nori pasisakyti, universiteto administracija turėtų gaires, kaip veikti ir suprastų, dėl ko ji veikia.

Tačiau pirmiausia – reikia išspręsti VDU tapatybės problemas.